

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת
שלחמבית
שבת טיש

נושא השבוע: הרחק משכן רע

תדפיס
מחיר הספר "מדות טיש"
שיצא לאור בעזרת השם
על פרשות השבוע
עם המדורים הקבועים
והארוכים

משבח

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

אמרתו של התנא נחמי הארבל באבות: "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע", מהוה אזוהרה להתרחק מהשפעת הסביבה השלילית, כדי שלא להיות משפיעים מהם ולא ללמוד ממעשיהם. ושנוי לשון יש בדברי התנא, אצל הרשע הוא מזהיר שלא להתחבר אליו, ועל השכן הרע הוא מזהיר להתרחק ממנו. ומכאן למד החיד"א, ששכן רע הוא אדם שלילי שהגיע לגור בקרבת אדם אחר, שכבר דר במקום זה מכבר, ובכל זאת עליו להתרחק ממנו, וכל-שכן שאין לאדם ללכת להתגורר לכתחלה בסמוך לאדם רשע. ועוד באר החיד"א, כי הבדל יש בין חבר רע לשכן רע, החבר הרע ידוע הוא כאדם שלילי וכלם מתרחקים ממנו, אולם השכן הרע לא נראה כלפי חוץ כרע, אלא רק כשכן רע, וגם מאדם כזה יש להתרחק ולהפנות מהשפעתו. לעתים, חושב האדם שהם יתקרב לשכנו הרע, יצליח להשפיע עליו לשוב למוטב, ועל זה מתפרשים דברי חגי הנביא: "הן ישא איש בשר-קדש בכנה בגדו וגנע בכנפו אל-הלחם ואל-הנזיד ואל-היין ואל-שמן ואל-כל-מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא. ויאמר חגי אם-יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא". כלומר, כשם שחתיכת בשר כשר שנופלת לקדרה אינה מכשרתה אלא היא נטרפת, כך הוא למתחבר עם רשע, שיש סכנה שישפיע ממנו לרעה חלילה. ואין הדברים אמורים אלא ברשעים להכעיס, אבל בתינוקות שנשבו שמבקשים את האמת בתימוות, מצוה גדולה לקרובם בדרך נעם לאבינו שבשמים.

אמרו חכמי המוסר:

כשתרצה לשאל על אדם, שאל למי הוא מתחבר, כי כל אדם עושה כמעשה רעהו. לפיכך יתחבר האדם לטובים, ויתרחק מחברת הרשעים הרעים.

(ראשית חכמה)

לאחר שנבחר יהושע בן נון לתור את הארץ, קרא משה להושע בן נון יהושע, ואמרו חז"ל במדרש, שמשוה התפלל עליו ואמר, 'יה יהושע מעצת מרגלים'. ואף כלב בן-פנח, הלך ונשתטח על קברי אבות, והתפלל שיציל מעצת מרגלים. ונמצאנו למדים מכאן, שגם שני גדולי עולם אלו, יהושע וכלב שהיו מנוחלי הארץ, חששו שמה שפעתם הרעה של המרגלים, והיו צריכים הגנה מיחדת מפניהם, ללמדנו כמה גדולה השפעת הסביבה על האדם. והדברים אמורים לחיוב ולשלילה, שכן גדול כחה של החברה להשפיע על האדם להטיב את דרכיו כמותם, או חלילה להיפך, כדברי השל"ה הקדוש, ש"כשיהיו שכני האדם היושבים עמו מתפללים בכנה, יקל עליו לכוון לבו גם הוא. אך כשיהיו יושבים אצלו אנשי לצון מתפללים שלא בכנה, יקשה גם עליו לכוון. ועל-זה נאמר בגמרא אוי לרשע ואוי לשכנו, וכן אמרו חז"ל הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע".

ה"חפץ חיים" התריע רבות נגד ההתחברות עם הרשעים ועל הצורך להתרחק מהם ומהשפעתם, וספר כי בוולוז'ין ארע פעם, שאחד המושפלים מסר את ספריו לכורה, והלה טעה וכרה לו חמש בכריכה אחת עם ספר חול, להבדיל. רעשה כל העירה ורגזו על חלול הקדש, והיו אף שבקשו להחרים את הכורה. אך כשנודע הדבר לרבי חיים מוולוז'ין, אמר: "איני מבין על מה קמה הפהומה, שהרי יש פתרון פשוט לענין. קורעים בהנף יד את הכריכה שעל-גבי הספרים, ומפרידים את שניהם זה מזה. אולם על דבר אחר אני תמה, מדוע לא קמה קול ועקה והרוחות לא סוערות, כאשר מכניסים אנשים לראשם דברי תורה יחד עם דברי השפלה וכפירה. והרי זו כריכה שאי-אפשר להפרידה זה מזה, ויש כאן חלול הקדש חמור עשרת מונים ממה שהיו של אותו כורה". כך מספר גם על רבי ברוך בר גיבוביץ מקמניץ, שהיה נזהר מלהביט על רשעים, ושלא לבוא עמם במגע. פעם ראה את אחד מקרובי משפחתו, שהוא מדבר עם אדם פורק על, והצטער מאד על-כך, עד שמרב צער כמעט לא אכל באותו יום, מפני שחשש שמה שישפיע קרובו מאותו רשע. ופעם ארע לו עצמו, שנסע בעגלה המובילה אל תחנת הרכבת, בדרך לו לעיר אחרת. בסמוך לו, ישב בעגלה אדם נוסף ששנה ופרש, ולפתע שאלו הלה שאלה בפריגות. מיד בקש רבי ברוך בר את העגלון לעצור את העגלה, ומיד קפץ ממנה החוצה והמשיך רגלית את דרכו אל תחנת הרכבת, מפני שחשש מהשפעתו הרעה של אותו אדם. ללמדנו מה כחה של אמרה אחת מפי אדם שאינו מהגן, שיכולה חלילה לחולל שמות בנפשו של האדם, ואם בארזים נפלה שלהבת, מה יאמרו אזובי הקיר?

רבי שרגא פיבל מנדלוביץ אמר פעם בחריפות: "מדוע נאמר אצל יעקב 'ויאבק איש עמו', ועל-זה פרשו חז"ל שהאיש היה שרו של עשו. ומהיכן למדו זאת? אלא מפני שהלה בקש מייעקב 'שלחני כי עלה השחר', וטענתו הייתה שהגיע זמנו לומר שירה, מכאן למדו שהוא שרו של עשו. שהרי שרוי אתה במחצת צדיק הדור, וביכלתך לקבל עכשו ממנו הדרך לכל החיים, ואתה משתפט ובורת ממנו? פתאום הפכת להיות 'מתמיד'?! אין זה אלא שאתה שרו של עשו..."

וכן הייתה דרכו של "הבית ישראל" מגור, שהיה דורש מהמתחנכים המפקדים על צעירי הצאן, לפקח עין על החברים המתורועים עם תלמידיהם, ורגיל היה לשאל כל בחור שהיה נכנס למחצתו אם יש לו חברים טובים. וידועה היא תשובתו של החזון אי"ש שאמר לרבי יואל מססטור, שהזכיר לו את דברי הרמב"ם הידועים, כי טבע ברייתו של האדם להיות נמשך בדעותיו אחר מנהג אנשי מדינתו, ואם היו רעים וחסדים צריך לצאת למערות ולמדברות, והשיב לו, כי בימינו הישיבות הקדושות ותלמודי התורה, הן המדברות שלנו!

נמשל

למה הדבר דומה

העיר היתה גדושה בהמון אדם שהמתינו לבואו של המלך, ואלו מושיקו העדיף לעמוד בפתח בית מלאכתו, כשכלו קורן מאשר. "שלום אדוני המלך", קרא בקול רם, עם התקרב כפרת המלך לעברו, ולמרהבה הפתעתו שמע המלך את קריאתו ונפנה להביט אליו. "שפא יואיל המלך לבקר בבית מלאכתו?" העז מושיקו לומר, אולם בקשתו התפרשה בידי המלך כפגיעה במלכותו. "איזו חצפה" כעס המלך, "מי הוא הברסקי ההדיט הזה, שמעז להזמין אותי אל בית מלאכתו הנבזה?" ועוד בטרם הספיק מושיקו להתחנן על נפשו, מהרו חיליו של המלך, ובחמת זעם התנפלו על בית מלאכתו, וחוללו בו שמוות. לא עברו דקות מספר, והמקום היה נראה כשדה קטל ועיי חרבות, עד שפמעט לא נותרה במקום אבן על אבן. מושיקו עמד ובכה את מפעל חייו שקרס לנגד עיניו, אולם לא היה לאל ידו לעשות מאומה כנגד המלך האדיר, ששלט על המדינה ביד רמה.

ימים ארפים התאבל מושיקו על בית מלאכתו שנהרס ללא תקנה, והוא התהלך מרעב וחסר כל. לאחר תקופה ארפה, החליט כי הגיע הזמן לתור אחר מקור פרנסה אחר. הפחשקה על פתיחת חנות בשמים הבזיקה פתאום בראשו, ובחיותו איש מעשה, בצע את תכניתו בזריזות, ועד מהרה עמד מושיקו בחנות חדשה של בשמים שונים, ולקוחות רבים החלו לנהר אל חנותו. וראה זה פלא! לפתע הפך מושיקו להיות אדם אהוב על הבריות, כלם הפסיקו להתרחק ממנו, ורבים אף בקשו את קרבתו. לפתע גלו כלם פמה הוא נחמד ונעים הליכות, ונהנו לשבת ולשוחח עמו על ענינים שונים. התברר, כי למושיקו ידיעות נפלאות בשטחים שונים, והוא לא פה טפש כמו שחשבו עד עכשו. אף מושיקו עצמו לא הצליח להבין את פשר המהפך שחל עמו. "מדוע הייתי תמיד מאוס על פני כלם, ועכשו הפכתי להיות אהוב הצבור?" שאל את עצמו שוב ושוב, עד שהעז לשתף בתמימתו את אחד מחבריו החדשים. "מדוע לא תבין?" תמה החבר והסביר: "עד עתה היית ברסקי המעבד עורות של בהמות, ונדבק בך ריח עז וחרף שלא נתן לעמוד במחצתו. עתה הפכת להיות בשמי המוכר בשמים שונים, ותדיר נודך ממוך ריח נעים וערב. מי ירצה לעמוד ליד אדם בעל ריח רע? ומי לא יחפץ להמצא בסמוך לאדם בעל ריח נעים?"

הנמשל

משל נפלא זה המשילו חז"ל במדרש משלי, על ההתחברות עם אדם רשע, כפי שכתב רבנו עובדיה מברטנורא על דברי המשנה באבות "הרחק משכן רע" - "שכך אמרו חכמים, כל המתדבק לרשעים, אף-על-פי שאינו עושה כמעשיהם, נוטל שכר פיזא בהם. למה הדבר דומה? לנכנס לביתו של ברסי, אף-על-פי שלא לקח ממנו כלום, מפל-מקום ריח רע קלט והוציא עמו".

את 'מושיקו הברסקי' הכירו כל בני העיר, וכבר מרחוק היו חשים כלם בעת שהתקרב ובא. בפאתי העיר, הקים מושיקו את בית מלאכתו, בו היה משרה עורות במי משרה שהעלו הכל רב, ובתוכם היה מערבב חמרים מיוחדים. הללו היו ממסים את עורות הבהמות, מתרככים לאטם עד שהיו ראויים למלאכה. מלאכה קשה היא מלאכתו של הברסקי, ואף מושיקו היה עמל קשות בעבודתו, מהנץ החמה ועד שקיעתה. כלם העריכו את מושיקו המרויח את לחמו בישר, אף הוא סבל מבדידות קשה. אף אחד לא היה מסגל לעמוד בקרבתו, שכן ריחו של הברסקי הוא ריח עז, שפמעט לא נתן לסבלו. מושיקו עצמו כבר התרגל מזמן אל הריח החרף שנדבק בו כצריעת וכלל לא חש בו, אולם תושבי העיר התקשו להתרגל אל הריח החרף, והעדיפו להתרחק ממושיקו בכל אימת שראוהו בקצה הרחוב. אחרים השתמשו בחוש הריח המפתח שלהם כדי להפלט מענשו שלזה, וכאשר היו חשים בקצה אפם המדגדג, כי מושיקו מתקרב ובא ועמו ענן הצחנה, היו נוטלים את רגליהם ונעלמים חיש מן המקום. מושיקו לא הצליח להבין מדוע מתרחקים כלם ממנו. "וכי מצרע אני, או שפא צמחו לי קרנים?" שאל מושיקו תדיר את עצמו, ובלי משים היה בודק את מצחו, לראות אם באמת לא צצו לו שתי קרנים אימתניות בצדי ראשו. נאלץ אפוא מושיקו להדיר את רגליו מבין הבריות, והיה מכנס ברב זמנו בבית מלאכתו. מושיקו כמעט והתרגל לחייו הבודדים, עד שארע מה שארע, ומעשה שהיה כך היה.

באחד הימים, חש מושיקו בתכונה גדולה שאחזה בעיר פלה. הרחובות נקו למשעי, כלם לבשו מחלצות, ונפר היה כי התושבים מתפוננים לקראת מארע פביר. לשוא נסה מושיקו להבין את פשר התכונה, שכן בודד היה בבית מלאכתו, וכמעט שאיש לא נכנס בו, עד שלבסוף נתקל בכרזה מאירת עינים שנתלתה לא הרחק ממקום מגוריו, ומפנה למד לדעת, כי המלך הגדול מתעתד לערוך בקור של כבוד פביר, וכל התושבים מתפוננים אפוא לקראת בואו. "גם אני רוצה לקבל את פני המלך", אמר מושיקו בלבו, "שכן זו הזדמנות פז פבעבורי לראות את כבוד המלכות". הוא בדק היטב את מועד בקורו של המלך, והתפונן לקראת הבקור בקדחתנות. ראשית, נקה את כל הרחבה שלפני ביתו, ולאחר מכן התפנה לערוך סדר ונקיון בבית המלאכה שלו. את כל העורות שהיו שרויים בתוף הברכה, הוציא ופרש אותם בחצר המפעל, ואלו עורות חדשים לא הכניס תחתיהם. מי המשרה נשאבו מהברכה, העורות הארוקים בכל מקום נאספו לפנה אחת, והמקום פלו השתנה ללא הפר. אף מושיקו עצמו היה נראה פאיש אחר, לאחר שהתרחץ והסתרק, ואף לבש את בגדיו הטובים אותם לא לבש מזה שנים, וברב התרגשות המתיין לבואו של המלך. והנה נשמעה קול תרועת החצוצרות, ופמליתו של המלך נראתה באפק. כבר

מרגל

הלכות והליכות

עם נערים המנערים מן היראה ועל מלכות שמים, ריקים ופוחזים, אשר יכולים להביא חס ושלום לידי מדות רעות ומחשבות רעות על ידי דבורים רעים שמדברים ביניהם, בענינים אשר לפני איזה שנים מלפנים לא ידעו הנערים כלל מזה, וזה צריך שמירה מעלה, והוא עקר ויסוד גדול מאד מאד. מהם אשר יש להם ביכל"ו ומעשיות בלשון זשרגון ומזכרים אחד את חברו, ויש מהם אשר יכולים להביא חס ושלום לידי מחשבת חוץ בעניני התורה והתפלה, שמקוררים מאד כל דברים האלו וכיצא באלו, אשר בעונותינו הרבים בזמן הזה גם הנערים נוטלים חלק בזה, ה' ירחם. (צוואתו של הרש"ב מליובאוויטש)

• אמרו חז"ל שאסור להסתפל בצלם דמוות אדם רשע, אולם מי שיש לו עסק עם אדם רשע ומכרח לדבר עמו, מה יעשה? התקנה היא שיחשב בעת דבורו עמו שיעזר השם יתברך שיציל מכל רע, וזה הפרוש שם שמים שגור על פיו שנקמר על יוסף הצדיק, שתמיד היה מתפלל על כך שיציל. (ה'שר שלום' מבעלזא)

• ימעט האדם ביתר שאת בשיחה עם אנשים שאינם ידועים ליראי שמים. (מהר"ד מבעלזא)

• דבר זה נראה בחוש, שיש הרבה אנשים פשרים שהתגברו תמיד על יצרם, אך בעת שנטפלו אליהם מסיתים ומדיחים ופתו אותם, סר כחם ולא יכלו לעמוד נגדם, ונפלו ממדרגתם, ויצאו חוץ לדור התורה, דחו ולא יכלו קום. מפני שנקל לאדם יותר לעמוד בפיתוי של היצר ולהתגבר עליו, מלעמוד נגד אדם המסית. לפי שהיצר הרע אינו בעל בחירה, לכן מסיעים לאדם מן השמים לנצח, כאמרם ז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו. אמנם כאשר המסית הוא אדם שהוא בעל בחירה, קשה מאד לקבל עזר וסיוע מן השמים להתגבר נגדו, דכשם שקשה להנצל מבעלי בחירה בספנת הגוף, כן בספנת הנפש קשה לנצחו. (דברי יואל)

• הטעם שחכמינו ז"ל הקדושים הזהירו אותנו "אל תתחבר לרשע", ואף משיחה קלה שלו כמסתיו קשת תתרחק, כי בדבור אחד של ליצנות, אף בקריצה אחת מעיניו, את כל הון התורה והקדושה שאספת בקרבך ביגיעה עשר שנים, יכול הוא חס ושלום להבאיש. (חובת התלמידים)

• אמרו חז"ל 'הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע', שלא יתחבר אליו לשום עסק ושתפות, ואפלו כדי לקרבו לתורה או לצרף דבר מצוה, כדי שלא ילמד חלילה מפעשיו. ונלמד הדבר ממה שנאמר: "כהתחברך עם אחיזהו פרץ ה' את מעשיך", שאפלו בשביל להלחם עם האויב, אסור להתחבר אל הרשע. והדברים לא נאמרו רק בגנב וגזלן, או בעסן וגאון, שיש להם מדות משחתות ורעות, אלא גם באוכל נבלות וטרפות שהוא רע לשמים, הוא נקרא רשע ואין להתחבר אליו. (משפטי השלום)

• אם היית דר במקום אחד, ואחר כך בא שכן רע, לא יעלה על דעתך לומר כי אין לחוש לזה, אלא הרחק משכן רע והצטער לעזב משכן כבודך בעבורו. ואם אתה אנוס מסבה שאתה מכרח להיות בשכנותו, לפחות אל תתחבר לרשע, כי לא תהיה בחברתו ולא תשב אתו עמו, רק בדרך תשב בביתך. ועם כל זה שלא תתחבר עמו, אל תתאש מן הפרענות, ותמיד תפחד עד שתרחיק משכנותו, רק דביני וביני הצלה פרתא שלא תתחבר עמו. (החיד"א)

• הרחק משכן רע, כלומר אף על פי שכבר הוא שוכן אצלך, ואי אפשר להתפריד ממונו בהחלט, על הפחות הרחק ממונו כפי מה שאפשר לך. (מדרש שמואל)

• השוכר בית, צריך לבדוק ראשית מי הם שכני המקום, ואם מצא שהם שכנים רעים יתרחק מהם ולא ילמד מפעשיהם. ולכן אסור חכמים לדור בחצר עם הגוי, כדי שלא ילמד מפעשיו, וכן ראינו אצל דתן ואבירם שהתחברו למחלקת מפני שהיו שכנים לקרח, ואלו שכני משה ואהרן מצד מזרח המשכן כלם היו בני תורה, יהודה מחקמי, ומזבולן משכים בשבט ספר, ומפני ששכר יודעי בינה לעתים. (הרשב"ץ)

• יסוד גדול לגדול בניו בדור התורה, להתגורר בשכונה בה יושבים שומרי תורה ומצוות. ויש רבים שהעתיקו את דירתם לשכונה טובה אף שעלה להם הדבר בקשי, הן בגלל הדירה והן בגלל הפרנסה, ואף על פי כן היתה להם מסירות נפש, והצליחו בחנוכה תבנים. (חינוך הבנים)

• בדבר בנינו שיחיה, הנני מבקש להשגיח עליו בכל הענינים הן בגשמיות הן ברוחניות, אשר פעת בזמן הזה צריכים שמירה מעלה. והעקר להשגיח עליו מן התחברות

מהלל

מספורי חז"ל

התפלל לאו התלמידים על דבריו, שכן ראו את רבם עומד בריא ושלם, ואלו יריביו נפצעו פצעים קשים והיו זבי דם, אולם רבי יהושע מוהר להסביר להם ואמר: "לא לפצעי הגוף כוננתי, אלא לפצעי הנשמה. וכי חושבים אתם שדבריהם של הכופרים אינם משפיעים עלי? לכו אפוא והתפללו עלי ועל החמות שהיא המוח שלי, שהיתה מלאה עד עתה באבנים טובות ומרגליות, בדברי תורה קדושים וטהורים, ועתה התמלאה בעל-פרחי ונגד רצוני בפחמים..." (קהלת רבה)

מעשה בחכם אחד שהיה צדיק בכל מעשיו, ולאחר שנפטר קברוהו ליד אדם שאינו הגון. בא הצדיק בחלום הלילה אל בני עירו, ואמר להם: "הרעותם לי בכך שקברתם אותי ליד בית כסא שריחו רע, וקשה לי מן האויר שעולה מכאן". תמחו החולמים על דבר החלום המוזר, וחשבו כי חלומות שווא ידברון. אולם כשהחלום שב ונשנה פעמים מספר, הבינו כי יש דברים בגו, וכשבדקו את מקום קברו של החכם, ראו שבסמוך לו נקבר רשע גדול, והבינו כי השפעתו הטרידה את מנוחתו של הצדיק שנטמן שם. מה עשו? הקימו בני העיר מחצה של אבנים בין קברו של הצדיק לקברו של הרשע, ומאז חדל החכם לבוא אליהם בחלום ושב למנוחתו. וכן מספר על בני עיר אחת, שנהרגו שם כמה הרוגים על קדוש השם, ונקברו יחד זה עם זה. ביניהם היה גם רשע אחד שנקבר עמם, והוא הופיע בחלומי של אחד מחשובי העיר, ובקש שיזיאוהו מבין הנקברים הצדיקים שבקבר, מפני ששקשה להם מאוד מכאן, שהוא רשע והם צדיקים. (ספר חסידים)

פעם אחת, הלכו שני החכמים רבי חייא בר-זרנוקי ורבי שמעון ברי-הוצדק כדי לעבר את השנה בעיר אחת בשם עסיא, שהיתה בגבול ארץ ישראל וקרובה לדמשק, ולא הלכו לעבר שם את השנה, כי אין מעברים את השנה בחוץ לארץ, אלא לחשב בה את חשבונות העבור, מפני שלא יכלו לעשות זאת בירושלים מפני גזרת השלטונות ששלטו בה. בדרך פגש אותם ריש לקיש, והצטרף אליהם בלכתם. מפני שרצה לראות כיצד הם עושים את חשבונות העבור. בדרך, ראה ריש לקיש אדם אחד חורש את שדהו והופך את אדמתו. אותה שנה היתה שנת שמטה, וריש לקיש אמר לשני האמוראים שגלו עמו, כי כנראה אותו אדם הוא כהן, מפני שהם היו חשודים באותה עת שאינם שומרים את השמטה פראוי. נענו רבי חייא בר-זרנוקי ורבי שמעון ברי-הוצדק לעמית ריש לקיש, ובקשו להמליץ טובה על אותו אדם שחרש את שדהו, ואמרו שאותו אדם יכול להצדיק את עצמו ולטעון, שהוא 'אגיסטון' בשדהו, דהיינו שהוא אנוס לעבד את האדמה, כדי לשלם לגובה המכס של המלך את המס שהוא דורש מכאן.

"ותרא שרה את-בן-הגר המצריית אשר-ילדה לאברהם מצחק". מהו מצחק? שישמעאל עבר על שלש העברות החמורות, עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, וכשראתה זאת שרה, חששה שמא ישפיע בנה יצחק מישמעאל, ואמרה לאברהם: "אם לוקח יצחק אחת ממודותיו של ישמעאל, למה לי חיים?!" ולכן דרשה ממונו ואמרה "גרש האמה הזאת ואת-בנה כי לא יירש בן-האמה הזאת עם-בני עם-יצחק", כדי שלא ילמד ממנו. ומכאן נראה כמה חמורה השפעתו של חבר ופגיעתו הרעה. (האליהו הקדוש)

"ויתרצו הפנים בקרבה ותאמר אם-כן למה זה אנכי ותלך לדרך אתה". בשעה שהיו יעקב ויעשו במעי רבקה, פרס עשו לצאת כשעברה ליד בית עבודה זרה, ויעקב פרס לצאת כשעברה ליד בית מדרש. וידועה התמיהה, מילא עשו רצה לצאת כדי לעבד עבודה זרה, שכן במעי אמו לא היה יכול לעשות כן. אולם מדיע בקש יעקב לצאת? והרי גם במעי אמו ישב ולמד תורה מפי המלאך, כפי שכל תינוק לומד? אלא מפני שיעקב אבינו אמר: "מוטב שלא אלמד ממלאך ה', מאשר שאהיה בשכנותו של חבר רע כעשו" ... (ספרים)

ארבעה דברים צוה רבנו הקדוש את בניו, ואחד מהם שלא ידורו במקום שנקרא שכנציב, שהיתה עיר בארץ בבל, מכיון שבאותה עיר התגוררו אנשים לצנים, שהם עלולים למשוך אותם בלצונותם ולבטלם מדברי תורה, מלבד העוון החמור של דברי לצנות וקלות ראש. (מסכת פסחים)

במשך הדורות, היו חכמי ישראל עומדים בנפוחים עם המינים והאפיקורסים, מכים אותם שוק עלי-רגל ועונים להם כאולתם. פעם אחת, באו המינים והתנפחו עם רבי יהודה בן-נקוסה, ושאלו אותו שאלות רבות כדי לקנטר. עמד רבי יהודה והשיב להם מנה אחת אפים, ועל כל שאלה ששאלוהו השיב להם תשובה נצחת. פנה אליהם רבי יהודה ואמר: "לחנם אתם מתנפחים ללא תועלת. הבה ונספים בינינו, כי נתנפח זה עם זה בדברים, ומי שינצח בקרב, יפצע את מוחו של יריבו בקרנס גדול". הסכימו הכופרים לדבריו של רבי יהודה, והנפוח החל בסערה. מובן שרבי יהודה נצח אותם על נקלה, והוא קים את ההסכם ככתבו וכלשונו. נטל קרנס והכה בקדקדם של הכופרים, עד שהללו התמלאו בפצעים פצעים. כששב רבי יהודה ליישיבתו, יצאו תלמידיו לקראתו ואמרו לו: "רבנו, מן השמים סייעו בעדך ונצחת את הרשעים", אך לפליאתם אמר להם רבי יהושע: "חושבים אתם שיצאתי מנפוח זה ללא נזק? לכו והתפללו עלי!"

מתפל

אמרות ופתגמים

בקינים עבודת ה' יתברך ויהתמדה עליה, כן חֲבֵרַת הַכְּסִילִים וְהַרְשָׁעִים הַזְמִנָּה גְדוּלָּה וְסִבָּה לְכַטּוּלָה, שֶׁכֵּן כְּתוּב "כִּי־יִסֹר אֶת־בְּנֶךָ מֵאֶחָרָי". (רַבֵּנוּ בַּחֲיוֹ)

• מֵאֲמַר הַחֲכָם, אִם תִּרְצֶה לִידַע מַהוּתוֹ שֶׁל אִיזָה אִישׁ, תִּרְאֶה עִם מִי הוּא מְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ וּמִתְחַבֵּר לוֹ. (תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף)

• אִם עִם הָאָרֶץ חֲסִיד, אֵל תְּדוּר בְּשִׁכּוּנָתוֹ, וְאִם תִּלְמִיד חֲכָם נָחֵשׁ הוּא חֲגִרָהּ עַל מִתְנִיָּהּ. כִּי הָאִישׁ עִם הָאָרֶץ יִרְגִּילָהּוּ לְכַטּוּל תּוֹרָה, וְהַחֲכָם יוֹכִיחֶנּוּ עַל בְּטוּל תּוֹרָה עַד שֶׁיַּעֲסֹק בָּהּ. (מִגֵּן אֲבוֹת לְרֵשֶׁב"ץ)

• אִיזָהוּ חֲכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם. הַתְּכַלִּית לִידַע אִיזָהוּ חֲכָם הוּא, כְּדִי שֶׁיִּדַּע עִם מִי לְהִתְחַבֵּר, דְּכָתִיב "הוֹלֵךְ אֶת־חֲכָמִים יִחְכָּם", וְאִמְרוּ חֲז"ל, לֹא לִחְנֹם הַלֵּךְ זָרִיר אֲצֵל עוֹזֵר, אֲלָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינּוֹ. (אֲבוֹת עַל בְּנִים)

• אֵל יְדוּר בְּבֵית שְׂאֲנָשִׁי עוֹל שָׁם, וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים יִלְמְדוּ חֲלִילָה מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְאִם אֵין לוֹ בִּרְרָה וְהוּא מְכַרֵּחַ לְגוֹר שָׁם, יִזְהִיר תְּמִיד אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ וְיִלְדִּיו הַקְּטָנִים, שֶׁלֹּא יִתְחַבְּרוּ עִם הַחֲטָאִים וְלֹא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְחֲנֹךְ לְנַעַר עַל־פִּי דְרָבּוֹ, גַּם כִּי־יִזְקֶינּוּ לֹא־יִסּוּר מִמֶּנָּה. (אֲשֵׁרִי הָאִישׁ)

• תִּגְנוּ הַשְּׂנָחָה יִתְרָה עַל בְּנִיכֶם לְכַלְתִּי יִתְחַבְּרוּ עִם יְלָדִים שְׂאֲנָנִים הַגּוֹנִים, כִּי מֵאֵד צָרִיךְ שְׂמִירָה לָזֶה, וְתִזְהִירוּ אֶת הַמְּלַמְדִּים עַל־זֶה מֵאֵד. (צוּזָאֵת ה"חֲחוּת דַּעַת")

• יִרְאֶה כָּל אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דְּבוּק חֲבֵרִים הַבְּדוּקִים לוֹ לְפִי שְׂכָלוֹ, שְׂרוּצִים רַק הָאָמָת, וְרוּצִים בְּכָל לִבָּם לְפָטוֹר מִמוֹקְשֵׁי הָרַע, דְּהֵינּוּ מִתְאַוֵּת, מַצְבִּיעוֹת וּמְשַׁקְרִים. וְלִמְעַן הַשֵּׁם לְהִרְחִיק עֲצָמוֹ לְמֵאֵד מִלְּצִים וְקָלִי הַדַּעַת, הִרְחָקוּ יְצִילֵנוּ מִזֶּה. (הַר"מ מוֹוִיטֶעֶפֶסֶק)

• חֲבִיב כְּלִי־אֵדִם לְהִיּוֹת טוֹב אֵל כָּל אָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה, אֵף אֵין הוּא מְחִיב לְהִתְחַבֵּר עִם כָּל אָדָם, כִּי הִתְחַבְּרוֹת עִם חֲבֵרִים רָעִים, גּוֹרָמֹת פֶּגַם גְּדוֹל לְנַשְׁמָה. לְהִתְחַבֵּר אֶל הָאָדָם וְלֹא עִם הָאָדָם, וְהַבְּדֵל תְּהוּמֵי יֵשׁ בֵּין הַדְּבָרִים. (ה"אֲהָבָת יִשְׂרָאֵל מוֹיִזְנִיץ)

• אִיזָהוּ דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְבֹק בָּהּ הָאָדָם? רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שֶׁכֵּן טוֹב. וְאִיזָהוּ דֶרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם? רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שֶׁכֵּן רָע. (מִסְכַּת אֲבוֹת)

• אִיזָהוּ דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְבֹק בָּהּ הָאָדָם? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, חֲבֵר טוֹב. (שם)

• נִתְּנִי הָאֲרַבְלִי אֹמֵר: הִרְחַק מִשְׁכְּנִי רַע וְאֵל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע, וְאֵל תִּתְאַשׁ מִן הַפְּרַעְנוּת. הִרְחַק מִשְׁכְּנִי רַע - שֶׁלֹּא תִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו. וְעוֹד, שֶׁלֹּא תִלְקַח עִמּוֹ בְּמַפְלָתוֹ, דְּאִזִּי לְרָשָׁע וְאִזִּי לְשֹׁכְנוֹ. (הַר"ב סֵאבּוֹת)

• לָמָּה הִסְמִיךְ נִתְּנִי הָאֲרַבְלִי אֶת הַצּוּזִי שֶׁל "הִרְחַק מִשְׁכְּנִי רַע" לְדַבְּרֵיו "וְאֵל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע"? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא הָאָדָם וַיֹּאמֶר שֶׁאֵין לְהִתְרַחֵק מִהַשְּׁכָן, שֶׁהִי נֶאֱמַר בְּמִשְׁלֵי "טוֹב שֶׁכֵּן קְרוֹב מֵאֵחָ רְחוֹק", אוֹלָם אִם רָשָׁע הוּא הַשְּׁכָן, צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְלֹא לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו... (מִלֵּי דִאבּוֹת)

• אִמְרוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי: אִם רֹאִיתָ צָדִיק יוֹצֵא לְדָרֶךְ, וְאִתָּה מִבְּקֵשׁ לְצִאָתָּה לְאוֹתָהּ דֶּרֶךְ, הַקֵּדֶם עָלֶיךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹ אַחֵר עָלֶיךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּדִי שֶׁתִּצָּא עִמּוֹ. וְאִם רֹאִיתָ רָשָׁע יוֹצֵא לְדָרֶךְ, הַקֵּדֶם עָלֶיךָ אוֹ אַחֵר עָלֶיךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּדִי שֶׁלֹּא תִצָּא עִמּוֹ. (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי)

• הִרְבֵּה שְׂכָנִים רָעִים עוֹשִׂים. (מִסְכַּת סוֹטָה)

• דֶּרֶךְ בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם, לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ בְּדַעוּתוֹ וּבְמַעֲשָׂיו אַחֵר רַעִיו וְחֲבֵרָיו, וְנוֹהֵג בְּמִנְהַג אֲנָשִׁי מְדִינָתוֹ. לְפִיכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים וְלִישׁב אֲצֵל הַחֲכָמִים הַמִּיד, כְּדִי שֶׁיִּלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְיִתְרַחֵק מִן הָרָשָׁעִים הַהוֹלְכִים בַּחֲשָׁךְ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם. (הַר"מ"ב)

• לֹא יִתְחַבְּרוּ לְאִישׁ חָסֵם, כֵּן יֹאמְרוּ מֶה נִזְק לָנוּ בְּרַשְׁעָה. כִּי דֶרֶךְ אִישׁ חָסֵם לְפִתּוֹת לְרַעְיוֹ, וְאֵל תִּתְּנֵם בְּעַצְמָהּ לְאֹמֵר לֹא אֶתְפַּתֶּה אֵלָיו וְלֹא תִטָּה אֲשֶׁרִי בְּדַבְּרֵי מִנִּי הַדֶּרֶךְ. (רַבֵּנוּ יוֹנָתָן)

• הַחֲבֵרָה מִזִּיקָה אֲפִלּוּ לְצַדִּיקִים, וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁיִּהְיֶה מְלֵאךְ, יִפֹּל בְּרַע כְּשִׁיתְחַבֵּר עִם הָרָשָׁע. (צוּרֵר הַמּוֹר)

• כִּשֵּׁם שֶׁחֲבֵרַת הַחֲכָמִים סִבָּה גְדוּלָּה וְהַזְמִנָּה רַבָּה

לֹא קָבַל רִישׁ לְקִישׁ אֶת דְּבָרֵיהֶם, וְאָמַר: "הֵלֵב יוֹדַע אֶת הָאָמָת, אִם פִּגְמַת הָאִישׁ לְעֵקֶל אוֹ לְעַקְלָלוֹת", דְּהֵינּוּ לְעֵקֶל בֵּית הַבַּד, אוֹ לְדָרְכִים עַקְלָלוֹת נִגְדַת הַתּוֹרָה. אִמְרוּ רַבִּי חֵיָא וְרַבִּי שְׁמַעוֹן עַל רִישׁ לְקִישׁ, שֶׁהוּא אִישׁ טָרְדָן וְהוּא מְטָרִיחַ בְּדָבָרִים יוֹתֵר מִדִּי, וְכִשְׁהִגִּיעוּ אֵל הָעֲלִיָּה בָּהּ הָיוּ מַעֲבִירִים אֶת הַשְּׂנָה, עָלוּ לְמַעְלָה וְנָטְלוּ עִמָּם אֶת הַסֵּלֶם כְּדִי שֶׁיִּרְשׁ לְקִישׁ לֹא יוֹכַל לְעֲלוֹת אַחֲרֵיהֶם, וְלֹא יִקְנִטֵר אוֹתָם בְּדָבָרִים. בָּא רִישׁ לְקִישׁ לְפָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַר לוֹ: "בְּנֵי אָדָם הַחֲשׂוֹדִים עַל הַשְּׂבִיעִית, כְּשֶׁרִשׁ לְעֵבֶר הַשְּׂנָה?" וְאָף כִּנָּה אוֹתָם "קָשֶׁר רָשָׁעִים", וּפְרַשׁ הַמְּאִירִי אֶת הַדְּבָרִים, שֶׁבִּקֵּשׁ רִישׁ לְקִישׁ לְהִרְאוֹת בִּכְהָ, שֶׁאֵין לְסַיֵּעַ בִּיד עוֹבְרֵי עֲבֵרָה אֵף בְּדָבָרִים וְאֵין לְחַזֵּר אַחֵר זְכוּתָם, אִם נִכְרַח הַדְּבָר שֶׁהֵם עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וְאִי־אֶפְשָׁר לְמַצָּא בָהֶם צַד זְכוּת.

(מִסְכַּת סְנַהֲדָרִין)

וּמִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂבִיעִית בְּאֵמֶן הָיָה הִיא רַק מְדַרְבְּנָן, אֵין הַבְּרָרָה בִּידוֹ אֲלָא לְחַרֵּשׁ אֶת הַשְּׂדָה לְשֵׁם כְּהָ. שֶׁתֵּק רִישׁ לְקִישׁ, וְהַשְּׁלֹשָׁה הַמְּשִׁיכִים בְּדָרְכָם. לְפִתַּע רָאוּ אָדָם אַחֵר שֶׁהוּא עוֹמֵד וְזוֹמֵר אֶת הָעֲנָפִים שֶׁבְּכֶרֶם הָעֲנָבִים שָׁלוֹ, וְשׁוֹב הַבֵּיט בּוֹ רִישׁ לְקִישׁ בְּכֹאֵב, וְאָמַר לְשֹׁנֵי הָאֲמוֹרָאִים שָׁם אִישׁ זֶה הוּא פְּנִיָּה פְּנִיָּה, וְאָף הוּא חָשׂוֹד עַל הַשְּׂמִטָּה, וְלָכֵן הוּא זוֹמֵר אֶת עֲנָפֵי כְּרָמּוֹ, עַל־אֵף הָאֲסוּר הַמְּכַרֵּשׁ שֶׁפִּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִרְמָךְ לֹא תִזְמֹר". נָסוּ שׁוֹב שֹׁנֵי הָאֲמוֹרָאִים לְהַמְלִיץ טוֹב עַל אוֹתוֹ אָדָם, וְאָמְרוּ לְרִישׁ לְקִישׁ: "הִרֵי אָדָם זֶה יְכוֹל לְטַעַן שְׂאִינוֹ זוֹמֵר אֶת הָעֲנָפִים כְּדִי לְהַשְׁפִּיחַ אֶת הָעֲנָבִים וְאֶת הַכֶּרֶם, אֲלָא שֶׁהוּא זָקוֹק לְעֲנָפִים כְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּחֻבָּלִים, עַל־מִנְתָּ לְקַשֵּׁר בָּהֶם אֶת 'עֵקֶל בֵּית הַבַּד' שָׁלוֹ, דְּהֵינּוּ אֶת עֲרֻמַּת הַיָּתִים הַמְּנַחֶת תַּחַת קוֹרֵת בֵּית הַבַּד, אוֹ אֶת הַקּוֹרָה עֲצָמָהּ, וְאֵין פָּאן אֲסוּר שֶׁל "לֹא תִזְמֹר".

מספר

ספורי צדיקים

ולתנצל מאדם רע ומחבר רע, כי פעם אחת הפונה על חברים לא טובים מבני ישראל, ובפעם השניה הפונה שונצל מחברים גוים". לימים ספר זאת רבי שמחה והוסיף, כי הדברים כה חדרו ללבנו, עד שלא היה יותר מסגל לשחק עם שכניו הנכריים אפלו פעם אחת. (צעטיל קטן)

רגיל היה רבי אהרן מפלז להזהיר את אנשי שלומו מפני חברותא שאינה הוגנת. פעם, בעת שיחה עם בחור אחד מהנגרית, דבר עמו מענין חברים רעים, ואמר: "שים לבך לדבר ותראה, שלא מצינו בנסח התפלה דבר נכפל, שמתפללים על ענין אחד שתי פעמים בזה אחר זה, חוץ מחבר רע. שאומרים בברכות השחר 'והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע' ואחר כך: שוב מבקשים 'שתצילנו היום ובכל יום מעץ פנים ומעצות פנים, מאדם רע, מיצר רע, מחבר רע, משכן רע'. והסבה היא, שיש שני סוגים של חברים רעים, אחד שיוצעים עליו שהוא חבר רע, ויש חבר שאינו יודעים כי הוא חבר רע, מפני שרק בפנימיותו הוא חבר רע, ומבחוץ הוא נראה כאדם פשוט. ולכן מתפללים על זה שתי פעמים ביום, כדי להשמר מפגיעתם הרעה של שניהם. ומעשה פלא ארע עם יהודי אחד שזכנס לרבי אהרן, ובכה לפניו על בנו העלוי שהיה עד עתה בין המצטיינים בישיבה בלמודיו ובתפלותיו, אולם בתקופה האחרונה נפרת בו ירידה של ממש במצבו הרוחני. נאנח הרבי לשמע צערו של האיש, ואמר לו: "בדק מי הם החברים של בנו". התשובה הפליאה את האב, שכן דע שכל חבריו של הבן הם חברים מציינים ומבטחים טובים, אך באמונה תמימה בדברי הרבי, החל להתענין על הדבר אצל רבותיו של הבן, אך הללו טענו בתקף כי כל בחורי הישיבה הם מציינים ואין בהם מתם. שב האיש אל הרבי ודמעתו על לחיו, אולם הרבי שב על דבריו הקודמים. כשראה זאת האב, החליט לבדק את הענין בעצמו, והחל לעקוב מקרוב אחר כל חבריו של בנו. והנה גלה, כי חברו הטוב של בנו, אינו אלא בחור משחת ורקוב, וכמעט שהוריד את בנו אל פי פחת. נכנס האיש אל הרבי, והוא הראה לו את הכפילות הנזכרת לעיל בתפלת השחר להנצל מחבר רע, ואמר: "דע לה, שפדי להנצל מחבר רע, לא די בתפלה אחת, אלא צריך להתחנן ולהפציר שוב ושוב, ועל ידי תפלה זוכים להנצל בסיעתא דשמיא". (בחסרות החיים)

באחת מדרשותיו אמר רבי אהרן מפלז, כי אסור לדבר עם מי שהוא לקוי באמונה, כמו שאסור לדבר עם אדם שיש לו מחלה מדבקת כגון דלקת ראות, כי אפשר חלילה להדבק ממנו בהבל פיו. ומפני שלאדם יש רמ"ח איברים כנגד רמ"ח מצות עשה, מכונת מצות אמונה כנגד הראה, ומי שהוא לקוי באמונה, הריהו כמו חולה הראה, שאסור לדבר עמו, והצד השונה ביניהם שהבל פיהם דרכם להזיק. בדומה לזה ספר רבי פיביש שניבלג, שפשפוק פעם בארץ ישראל אצל רבי אהרן מפלז, הגביה הרבי את עיניו

כל ימיו, הסתגר הגר"א מוילנא בחדרו, התרחק מהבריות ועסק בתורה יומם ולילה בהתמדה מפלגה. פעם שאלו אחד ממקורביו על מנהגו וטענו: "וכי חכמה היא לשבת ספון בבית בין הספרים, ללמוד ולהתעלות בתורה? עקר החכמה הוא לצאת אול העולם ולהתחבר עם אנשים שונים, לעסוק בחיי המעשה ולהשפיע על האל"ת". פטרו הגר"א קצרות ואמר בקול נחרץ: "לא באתי לעולם על מנת להראות 'חכמות'..." (עת הזמיר)

ביתו של רבי חיים מברסק היה פתוח לרוחה בכל עת לכל דכפין, וכלם מצאו אצלו קורת גג, לרבות אנשים קשירות. בתקופת מלחמת העולם הראשונה, פשעבר להתגורר באחת מערי רוסיה, סגר את דלתו על מנעול וברח. לפליאת מקורביו הסביר רבי חיים את צעדו הנדיר, כי עשה כן מפני שאנשי העיר לא עזרו די הצורך לנפגעי המלחמה, ובקש לקיים בכך את דברי הרמב"ם בהלכות דעות, שפוסק הלכה למעשה שאסור לדור בשכנות אנשים רעים, ואם אין בנמצא מדינה טובה, ללך למדינות. ומכיון שעיתה עת מלחמה ואין באפשרותו לצאת מהעיר, לפחות סגר את ביתו כדי להתנתק מבני העיר שלא נוהגים בפשטה, ולהתרחק מהם כמטחוי קשת. את הדבר ספר רבי שרגא פיבל מנדלוביץ, מראשוני מקימי עליה של תורה בארצות הברית, והוא הסמך מעשה זה לדבריו: "אף אנחנו כאן בארצות הברית, אנשים כמעט להתגורר במדבר, דחינו לפרש מהצבור האמריקאי הסובב אותנו, ויש אפלו מי שצריך לפרש מבני ביתו ומקורביו משפחתו, ומן הישר היה להעתיק את משפנתו לארץ הקדש, שבה נמצא ישוב הגון של אנשי תורה".

(שלוחא דרחמנא)

אחד מרבני פולין, הגיע פעם אל רבי יהושע מפלז, ובקש לשמע עצה מפיו אם כדאי לו להתחבר לתנועה אחת שנוסדה בעירו לסובת הכלל. אמר לו הרבי: "ידועים לה בודאי דברי דוד המלך בתהלים 'חבר אני לכל אשר יראוהו ולשמרי פקודיו'. ולכאורה הדברים צריכים באור, כי יש כאן כפל לשון. וכי איך אפשר להתחבר להיות ירא ה' בלי לשמור את מצותיו? אלא לפעמים ישנם ארגונים של יהודים שונים, שאינם שומרי תורה ומצות ומטרתם להטיב לכלל, והכלל אם להתחבר עמם צריך להיות כדברי דוד המלך, אם הם שומרי פקודי ה' ושומרים את חקותיו ומצותיו, אפשר להתחבר עמם, ואם לא - אל תקרב אל פתח ביתם, אלא סור מעל אהלי האנשים הרשעים האלה". כך ארע עם רבי שמחה פרידמן, שבידודו התגורר בגרמניה, בה לא היו בתי חנוה מתאימים ליהודים שומרי תורה ומצות, ובעל פרחו נאלץ ללמד בבתי ספר נכריים. פעם שהה במחצתו של המהר"ר ד מפלז, וכשנשאל על ידיו על סדר יומו, ספר בין השאר כי נוהג הוא לשחק בקלפים עם ילדי הנכרים שדורים בשכנותו. התחלחל הרבי ואמר לו: "דע לה שבכל בוקר אנו מתפללים להתרחק

וידבר אליו פְּעֻשִׁים דְּקוֹת מְקִירוֹת לְבוֹ, תוֹךְ כְּדִי שֶׁהוּא מְבִיט
בוּ בְּאַהֲבָה וְחֶפֶז. בְּתַחֲלֵת דְּבָרָיו הִזְכִּיר אֶת רַבִּי מְנַחֵם מְנַדֵּל
מוֹיִטְפֶּסֶק מְגֻדֹּלִי תַלְמִידֵי הַפּוֹגֵד, שֶׁעָלָה עִם הַחֲבֵרָא קִדְיָשָׁא
לְאַרְץ הַקֹּדֶשׁ וְהַתְנַהֵּג בְּפִשְׁטוּת וַעֲנוּה מוֹתוֹךְ עֲנִיּוֹת גְּדוֹלָה, עַד
שֶׁהִרְבֵּינָתָה שָׁלוֹ נֶאֱלָצָה לְכַסֵּס בְּגָדִים כְּדִי לְהַרְוִיחַ מַעֲט מוֹמֹן
לְמוֹזוֹן בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה. לְאַחֵר מִכֵּן הִזְכִּיר אֶת רֹאשׁוֹנֵי חֲסִידֵי לְלוֹב
וְקָרְלִין, וְהָאֲרִיז בַּעֲנֵן הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל הַתְּדַבְּקוֹת עִם חֲבֵרִים
טוֹבִים. לְאַחֵר מִכֵּן בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו, הוֹשִׁיט לוֹ אֶת
יָדוֹ וְאָמַר: "אוֹמְרִים לִי, שָׁגַם פֶּאֶן בְּאַרְץ הַקֹּדֶשׁ צָרִיךְ לְהִתְאַהֵר
וּלְבַדֵּק הֵיטֵב עִם מִי מִתְרַוְעָעִים, וְצָרִיךְ לְהִשְׁמֹר מִשְׁכָּן שְׂאֵינוֹ
מִהֲגֹן". הֲרַבִּי הָיָה יָדוּעַ כְּאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן הִתְבַּטָּא בְּלִשׁוֹן
'אוֹמְרִים לִי', כִּי לֹא רָצָה לְקַטְרֵג עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹצִיא חֲלִילָה
אֶת דְּבָתָם רַעָה, כְּדִרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ לְהַמְלִיץ טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל. (אורחות

רבותינו)

רַבִּי שְׁלֹמֹה זְלַמָּן לִיפְשִׁיץ בַּעַל "חֲמֻדַּת שְׁלֹמֹה", רַבֵּה הַנּוֹדֵעַ שֶׁל
וִרְשָׁה, חִרַד מְאֹד שֶׁלֹּא לְבִטֵּל שׁוֹם מִנְהַג מִיִּשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ הַקַּל
שֶׁבַּפְּלִים. פֶּעַם אַחַת, רָצוּ מְנַהֲגֵי הָעִיר נִשְׁלָסֶק בֶּה כְּהֵן לְפָנִים
בְּרַבָּנוֹת, לְבִטֵּל אֶת הַמְּנַהֵג הַנִּפְּזֵן בְּקִהְלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּגוֹלָה,
שֶׁהָיָה הַשְׁמֵשׁ מִכָּה בְּכָל יוֹם בְּפִטְיִשׁ עַל חֲלוֹנוֹת הַבָּתִּים, כְּדִי
לְזַרֵּז אֶת הַיְּשָׁנִים לָקוּם מִמִּשְׁכָּבָם וּלְבֹא לְתַפְלָה בְּבֵית הַקִּנְסֶת,
וְאָמְרוּ שְׂאֵין הַדִּבָּר נָאֵה וְדִי שִׁיקְרָא הַשְׁמֵשׁ בִּפְהָ לֹא הַפָּאָה
בְּפִטְיִשׁ. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדִּבָּר לְרַבִּי שְׁלֹמֹה זְלַמָּן, לֹא הִרְשָׁה לְבִטֵּל
אֶת הַמְּנַהֵג וְדָרַשׁ בְּתַקְוָה לְהַמְשִׁיכוֹ כְּמִסְתָּר תְּדוּרוֹת מִיָּמִים
יְמִימָה. תְּמַוְהוּ הַפְּרָסִים עַל עֲקֻשְׁנוֹתָה, וְכִשְׁרָאָה שְׂאֵין הֵם
מִסְכִּימִים עִמּוֹ, אָמַר לָהֶם בְּדִרְגָּה צַחוּת: "הֲרִי אָמְרוּ חַז"ל שֶׁכָּל
מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית הַקִּנְסֶת בְּעִירוֹ, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ, הֲרִיחוּ
נִקְרָא 'שָׁכֵן רַע'. וּמִסְבָּה זֶה מִכֵּם בְּפִטְיִשׁ עַל חֲלוֹנוֹת הַבָּתִּים,
שֶׁהֲרִי הַפִּטְיִשׁ נִקְרָא בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ 'הַמּוֹר', לְרַמֵּז עַל מֵאֲמַר
חַז"ל הַנּוֹדֵעַ 'הִתְחַק מִשְׁכָּן רַע', שֶׁהוּא רֹאשִׁי תְּבוֹת הַמּוֹר, כִּי
בְּכָךְ שׂמִיכִים בְּפִטְיִשׁ וּמַעֲרִירִים אֶת הָאָדָם לְבֹא לְבֵית הַקִּנְסֶת,
מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִכָּלל שְׁכֵן רַע" ... (תולדות חמדת שלמה)

בְּעִיר לְבוֹב, הַתְּכַנְסָה פֶּעַם אֶסְפָּה גְּדוֹלָה לִיסוּד אֲרֻגוֹן "מַחְזִיקֵי
הַדָּת" בְּגִלְצִיָּה, בְּהַשְׁתַּתְּפוֹת גְּדוֹלֵי הַדוֹר דָּאָ. בְּאַחַד מִיָּמֵי
הַכְּנוּס, הִגִּיעַ אַחַד הַמְּשִׁפִּילִים שֶׁבִּקֵּשׁ לְהִתְמַנּוֹת כְּאַחַד מִצָּרֵי
הַנְּעִידָה, אֵל רַבִּי יִחְזַקְאֵל שֶׁרָגַע מִשִּׁינוּבָה, וְנִסָּה לְהַטּוֹת אֶת
לְבוֹ לְטוֹבָתוֹ. הוּא הִצִּיג אֶת עֲצָמוֹ כְּאִישׁ נָדִיב, אֲשֶׁר יָדוֹ פְּשוּטָה
לְכָל מְרֻנָּפֶשׁ וְקִשְׁהֵי יוֹם, עֲבָדָה שֶׁהִיָּתָה בְּאֵמַת נְכוּנָה, וְסִפֵּר אֶת
הַמּוֹן מַעֲשֵׂי הַצִּדְקָה וְהַחֲסֵד שֶׁעָשָׂה, בְּטַעֲנָה שֶׁמִּשּׁוֹם כָּךְ יֵשׁ
לְבַח בּוֹ כְּנִצְיָג בּוֹעֵדָה. הַקָּשִׁיב הֲרַבִּי לְדִבְרָיו, וְכִשְׁסִים אָמַר
לוֹ כָּךְ: "יָדַע אַתָּה בְּוָדָי אֶת נֶסֶח הַתְּפִלָּה שְׂאוֹמְרִים בְּכָל בִּקְרָה,
'שֶׁתְּצִילֵנוּ מֵאָדָם רַע וּמִחֲבֵר רַע'. וְלִכְאוּרָה הֲרִי זֶה כָּפֹל לִשׁוֹן,
אֲבָל כְּשֶׁנִּתְבַּוְּנוֹן נִרְאָה שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי סוּגֵי אֲנָשִׁים רָעִים, יֵשׁ אָדָם רַע
לְשָׁמִים וּלְבָרִיּוֹת, וּמִמֶּנּוּ בְּוָדָי שֶׁיֵּשׁ לְהִתְרַחֵק, וְיֵשׁ אַחֵר שֶׁהוּא
בְּבַחֲבִינָת בְּנֵי אָדָם, עוֹשֶׂה צִדְקָה וְחֲסֵד וּמִיָּטִיב עִם הַבָּרִיּוֹת, אֲלָא
שֶׁהוּא 'חֲבֵר רַע', שֶׁהוּא רַע לְשָׁמִים וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדִרְגָּה הַתּוֹרָה.
וְנִצְטָוֵנוּ אִיפֹה לְהִתְרַחֵק גַּם מֵאָדָם כָּזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁפַּעְתּוּ
רַעָה, וְיֵשׁ לְהִזְכִּיר לְאָדָם כָּזֶה שְׁחוּץ מִמִּצְוֹת הַצִּדְקָה, יֵשׁ עוֹד
תַּנְי"ב מִצְוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְקַיֵּם" ... (רבנו הקדוש משינאווא)

בְּאַחַת מִדְּרָשׁוֹתָיו שֶׁנֶּשְׂאָ בַּעַל "וִיחִי יוֹסֵף" מְפַאֶפֶא, דִּבֶּר עַל
עֲנֵן הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל דְּבוּק חֲבֵרִים בִּישִׁיבָה, וְהִזְכִּיר בְּדִבְרָיו אֶת
דְּבָרֵי זְקֵנוֹ בַּעַל "עֲרוּגוֹת הַבֶּשֶׂם" שֶׁכָּתַב בְּצוּנְאָתוֹ כָּךְ: "כִּשֶּׁם
שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא תָבֹן, כִּי אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא תִמְצָא פִסְלָתָה
בְּתוֹךְ קְבוּץ בַּחוּרֵי יִשְׁיבָה, אַחַד מִצַּד שֶׁחֲסֵר לוֹ חֶשֶׁק הַתּוֹרָה,
וְאַחַד הַלּוֹקָה בְּחֶסֶרֶן מַעֲנִיגֵי יְרֵאת שָׁמִים אוּ בְּמַדּוּת. אוֹלָם
תַּכְלִית הַיְּשִׁיבָה הִיא, שֶׁבְּדְּבוּק חֲבֵרִים יִשְׁלִים כָּל אַחַד חֲסֵרוֹנוֹ
שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֲבָל לֹא לְלַמֵּד חֵס וְשְׁלוֹם מִדְּרָכָיו וְחֲסִירוֹנוֹתָיו".

(תולדותיו)

ה"אֲמָרִי חַיִּים" מוֹיִז'נִיץ הַזְּמָן פֶּעַם לְחִיגִית חֲנֻכַּת הַבֵּית שֶׁל
יִשִּׁיבָה גְּדוֹלָה וּמְפָרֶסֶמֶת, וְאֶת הַהִזְמָנָה קָבַל מִיָּדֵי רֹאשׁ
הַיְּשִׁיבָה בַּעֲצָמוֹ, שֶׁטָּרַח וּבָא אֵלָיו אִישִׁית לְהִזְמִינוֹ. הֲרַבִּי
קָבַל אֶת הַהִזְמָנָה בְּחֶפְזִי לֵב, וְהִתְבַּטָּא בְּאֲזֵי רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה כִּי
זֶה מִזְּמָן רָצִיתִי כָּבֵד לְבַקֵּר אֶצְלָכֶם, וְזוֹ הַהִזְמָנוֹת פֶּז בְּשִׁבְלִי
לַעֲשׂוֹת כֵּן. לַעֲתִים, צָרִיךְ לְהִתְחַנֵּן לְאָדָם מִסִּים שֶׁיַּעֲתֵר
לְהִזְמָנָה, אוֹלָם פֶּאֶן הוּא לְהַפְּךָ, כִּי אֲנִי רוֹצֶה מְאֹד לְהַשְׁתַּתֵּף
עִמָּכֶם בְּשִׁמְחָתְכֶם. בְּרָגַע הָאֲחֵרוֹן נֹדַע לְרַבִּי, כִּי אָדָם חֲלוּנִי
מֵאֲנָשִׁי הַשְּׁלִטוֹן הַזְּמָן אֵף הוּא לְאַרְוֵעַ, וּמִכֵּין שֶׁהָלָה הַבְּסִיחַ
לְהִגִּיעַ, הַחֲלִיט הֲרַבִּי שֶׁלֹּא לְהִגִּיעַ לְשָׁם, וְלִמְקַרְבֵּיו אָמַר: "אֵינֶנִּי
יָכוֹל לְהַפְּגִישׁ אִם אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ שֶׁהֵם מְהֻרָּסִי הַדָּת, אוֹלָם לְהִיּוֹת
כֶּאֱן בְּעִיר וְלֹא לְהַשְׁתַּתֵּף בְּמֵאֲרַע, אֵין זֶה מִן הָרָאוּ", וְלָכֵן עָלָה
בְּאוֹתוֹ יוֹם לִירֻשָּׁלַיִם, כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַמְצִיא בְּבִנְיָבְרַק בְּשַׁעַת
הַמֵּאֲרַע. לִיָּמִים, נֶשְׂא דְּבָרִים בַּעֲנֵן הַהִתְחַבְּרוּת עִם רִשְׁעִים,
וְסִפֵּר: "הִסְבָּא מִשְׁפּוּלֵי אָמַר פֶּעַם, שֶׁהוּא נִזְהָר מְאֹד לְהִתְרַחֵק
מִחֲבֵרִים רָעִים, וּמִתְחַבֵּר רַק עִם סְבִיבָה טוֹבָה. מִפְּנֵי שֶׁכְּאֶשְׁר
יַעֲלֶה לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, יִבְיָאוּ לְפָנָיו רִשְׁמִיָה שֶׁל שְׁמוֹת, וְיִשְׁאַלְוּהוּ
מִי מִהֲאֲנָשִׁים הַמְּכַפְּרִים בְּרִשְׁמִיָה מְכָרִים לוֹ. וְאִם יִתְחַבֵּר
בְּעוֹלָם הָאֵל עִם אֲנָשִׁים פְּסוּלִים, הֲרִי שֶׁבְּשָׂמִים יִצְטָרֵךְ לְהַעֲדִי
כִּי הֵם חֲבֵרָיו הַטּוֹבִים, וּמִיָּד יְבוֹאוּ אֵלָיו בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה
בְּתַבִּיעָה, כִּי אִם אֵלוֹ הֵם חֲבֵרָיו, וְהֵם אֲנָשִׁים פְּסוּלִים וְרָעִים,
וְדָאִי גַם הוּא אִישׁ כָּזֶה, וְעַל סִמְנָה הוֹדָעָה זֶה יַחֲבִיבוּהוּ בְּדִין חֲלִילָה.
אוֹלָם אִם יִתְחַבֵּר עִם חֲבֵרִים טוֹבִים, יוֹכֵל לְהַצְבִּיעַ בְּשִׁמְחָה
וְלֹמַר, 'רֵאוּ, אֵלוֹ הֵם חֲבֵרִים הַטּוֹבִים שְׁלִי', וּבְשָׂמִים יִסְכֵּךְ
עָלָיו הַדִּין וְיֹאמְרוּ, 'גִּיד עָלָיו רַעוּ! אִם הִתְחַבְּרָתָ עִם חֲבֵרִים
טוֹבִים, כְּנִרְאָה שֶׁאֵף אַתָּה כְּמוֹהֶם, וְיִוצִיאֻהוּ זָכַאי בְּדִין". וְהֲרַבִּי
הוֹסִיף וְהַמְלִיץ עַל כָּךְ אֶת הַפִּסּוּק שֶׁנֶּאֱמַר אֶצֶל יוֹסֵף "אֶת אַחִי
אֲנִכִּי מִבְּקֶשׁ, הִגִּידָה נָא לִי אִיפֹה הֵם רָעִים", רוֹעִים מִלִּשׁוֹן רַעוֹת
וְחִבְרוֹת, "אֶת אַחִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי מִבְּקֶשׁ, הִגִּידָה נָא לִי אִיפֹה
הֵם רוֹעִים" בְּאוּרוֹ הוּא, 'הִגִּידָה נָא לִי אִיפֹה הֵם מִתְרַוְעָעִים וּמִי
הֵם חֲבֵרֵיהֶם' ... אֶת תַּלְמִידָיו בִּישִׁיבָה הָיָה מְזַהֵר שֶׁלֹּא לְהִתְוַכֵּחַ
עִם כּוֹפְרִים וְאַפִּיקוֹרְסִים, כִּי לְפַעְמִים תוֹךְ כְּדִי וְכוֹחַ הוּא עֲלוֹל
לֹמַר דְּבָרֵי כְּפִירָה וּמִינּוּת, וְהַדְּבָרִים עֲלוּלִים לְחַלְחֵל בְּמִנַּח
הַשּׁוּמֵעַ כְּאֶרֶס שֶׁל עֲכָנָאִי עַד סוֹף יָמָיו, וְאַפְלוּ הִבֵּל פִּיהֶם שֶׁל
הָרִשְׁעִים עֲלוּל לְטַמֵּא חֲלִילָה אֶת הַשּׁוּמֵעַ. (מאיר החיים)

לְפָנֵי כְּשִׁשִׁים שָׁנָה, עָלָה אֲרָצָה יְהוּדִי נִכְבֵּד אַחַד, וְכִשְׁהָלָה בְּקָר
לְרֹאשׁוֹנָה בֵּיתֵל אַבְיָב, הַתְּפִלָּא לְרֹאוֹת כִּי הַחֲנִיּוֹת נִסְגְּרוֹת לְפָנָי
כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת. נִכְנַס אוֹתוֹ אָדָם אֵל רַבִּי חַיִּים מְאִיר מוֹיִז'נִיץ

וספר לו בהתפעלות על הדבר, כשהוא מוסיף ואומר: "הרי רב בעלי החניות אינם שומרי תורה ומצוות, ולמרות זאת הם נועלים את חנייתיהם בטרם תתקדש השבת". אמר לו הרבי: "האם חושב אתה שאינני אוהב כל יהודי? אני אוהב את כלם, אלא שרק את יצר הרע שלהם אני שונא, ואת היצר הרע מתר לשנא! וכך אמר פעם לאדם שלא התנהג כראוי: "וכי חושב אתה שאותה אני שונא? חלילה, אלא שאות מדותיה הרעות אני מתעב". מסבך זה, הקים הרבי את שכון ויז'ניץ בבני ברק, כדי להתרחק מהשפעת הרחוב על דרי השכונה, וכבר אמר פעם: "שלוש הוא הסמל של ויז'ניץ, וכונתי בבניית השכון היתה, להתרחק מהרחוב ולא לראות את רמיסת הדת שבאה מכח עמלק, וכך נוכל לחיות בטהרת הקדש בפנה שקטה משלנו". (שם)

באחת משיחותיו, אמר פעם ה"אמרי חיים" כך: "דוועים דברי המושנה, באחד משמייעים על השקלים ועל הכלאים". ולכאורה תמוה הדבר, שכן מה ענין זה אצל זה? מה ענין השמעה על השקלים אל הכלאים? אלא שעם ישראל הוא בבחינת מחצית השקל, ועל ידי שני יהודים יחד, הם יוצרים ביניהם שקל שלם. ועל זה מכריזים מחד, על השקלים, דהיינו על האחידות ועל השלום, להצטרף זה עם זה להיות שקל שלם. אולם מאידך גם מכריזים על הכלאים, להזהר שלא להתערב מין בשאינו מינו בבחינת כלאים" ... (בהזק יד)

הדרך הפרטית לצעירי הצאן, היה מעניק רבי יהודה משה מאלפסנדר בעל "אמונת משה", והיה מעודדם ומחזקם להתרחק מהשפעה שלילית של הסביבה. באחת משיחותיו עם הפחורים שהתקיימה בביתו, דבר בהרחבה על הנושא של "הרחק מחבר רע", ולאחר שסיים את דבריו אמר להם: "ברצוני לבקש מכם, שכל חבר שתירצו להתחבר עמו, תאמרו לי תחלה את שמו ואת הליכותיו, ואני אמר לכם אם ראוי הוא להתחבר עמו או לא". אך מיד עמד על כך, שיתכן שהפחורים ייחסו לו ענינים של רוח הקדש, שנפשו סלדה מכם, ולכן הוסיף מיד: "פונתי היא, שעלי ידי שתספרו לי בהרחבה על מעשיו, התנהגותו והליכותיו של הלה, אוכל לשפט ולהכריע על אישיותו, ולדעת אם כדאי להתחבר אליו או לא". וכך כתב באחת מאגרותיו: "להתרחק מכל חבר, אשר צל ספק, ספק ספקא, נתרשם עליו, שאין לבו שלם

עם השם יתברך ותורתו. הלא בנפשך הוא, ברח מאתו! יכול להיות שאין אתה מרגיש שהו בבחינת מסית ומדיח, שאסור לטעון עליו זכות וללון בחדרו, ולשוח אתו. בדק הרבה והרבה בזה, ואת נפשך הצלת". (צדיק באמונתו)

רבי יחיאל מנחם מנס זיטניצקי, מפקימי עליה של תורה לאחר החרבון, שכל בשוואה האיקמה את כל משפחתו. לאחר שד הפלחמה, חדש פנשר נעניו ולמרות אסונו הפכד הקים את ביתו בשנית. זקוק היה לקורת גג, אלא שלא נותרה דירה פנויה בעבורו, וזולת דירות בכפיפה אחת עם פרנש שלילי, איש מדנים, שהתקוטט עם כל מי שבא במחצתו, ואף אחד לא היה מסגל לגור בקרבת מקום אליו. כלם הזוהירו את ר' מנס לבל יהין לקבע את דירתו אצל אותו נרגו, כי לא יוכל שאותו, אולם הוא לא נרתע. נטל את מפתחות החדר, הניח בו את מטלטליו, וקבע את מגוריו במקום. עוד באותו יום כבר ארעה התקרית הראשונה, לאחר שנכנס אל המטבח המשותף ובקש להבעיר את הפתילה שברשותו כדי לבשל דבר-מה, והשכן גס הרוח הרעים עליו בקולו ושאג: "מה מעשיך כאן?" ללא אמר, נטל ר' מנס את הפתילה ונכנס לחדרו. לאחר זמנים מספר, באספת דירי המקום, התענינו הידיים אצלו כיצד מסגל הוא לחיות בקרבתו של אותו רשע, אולם רבי מנס התפלל על דבריהם ואמר: "וכי רשע הוא? הן אדם נפלא הוא, יקר מאין כמוהו, ובעל נשמה טובה". התפללו האנשים על דבריו, אך מלאו פיהם מים. לימים, פגשו כמה ממשפתי האספה את האיש, ותמהו בפניו: "כיצד יתכן שפה התנהפכת לטובה, עד ששכנה מחבבה כל כך וקושר לראשך תשבחות?" הביט בהם האיש בתמהון, ולא הניחם עד שספרו לו את כל הדברים שאמר עליו שכנו רבי מנס. תלחלו הדברים אל לבו, ומחר מאד החל לכבד את שכנו ולא רק אותו, אלא בעקבות זאת החל גם לכבד את שאר הבדירות, עד שהפך לאדם אחר. אמרו, שבכך חדש רבי מנס פרוש חדש במסכת "שכן טוב", וצרך את אזהרת התנא להתרחק מ"שכן רע" עם דברי רבנו יונה על הצווי לגור בקרבת "שכן טוב" - "שיהא הוא בעצמו טוב אל כל שכניו", ובכך הצליח להפוך את השכן עצמו לשכן טוב... (לוחות ושבדי לוחות)

ממלכה

שאלו פעם ילד יניק וחכים: "ודאי יודע אתה כמה הפליגו חז"ל בחשיבות ההתרחקות משכן רע ומחבר רע, ואמרו אזי לרשע ואזי לשכנו. שמא תוכל למצא לכך סמך מן התורה?" חיד הילד והשיב מנה ובה: "לא סמך יש לי, אלא פסוק מפרש. שהרי נאמר בפרשת כהןאבא יירד מצרימה ויגר שם, ויהי שם לגוי גדול, מכאן שהיירד למצרים וגר שם בין שכנים רעים, מיד נעשה לגוי גדול"...

ביום קיץ אחד, יצא רב העיר מביתו כדי לנוח מעט מהחם המהביל ששרר, ועשה את דרכו אל גן האילנות שבפאתי העיר. כשבקש להכנס אל הגן, ראה שם גוי אחד גס-רוח, שהיה חוטא ומחטיא את הרבים, והרב התרחק ממנו בתעוב כדין המתרחק משכן רע. הבחין הגוי בכך, וברצותו לפגוע בכבודו של הרב אמר: "שמעתי שמכריזים, כי הכניסה לכלבים וליהודים אל הגן אסורה". חיד הרב ואמר: "מסתבר אפוא, ששינינו צריכים לשוב על עקבותינו, כי על שינינו נאסרה הכניסה..."

רבי יהונתן איבשיץ ישב פעם משני צדי שלחן בוכוח עם כמר אחד שבקש לקנטר, אולם רבי יהונתן הכהו על קדקדו והשיב לו מנה אחת אפים. "יודע אתה מה מבדיל בין יהודי לכלב?" שאל הכמר, אך עוד בטרם עלה בידו להשיב, אמר לו רבי יהונתן: "השלחן מפריד ביניהם..."

רבי חיים מאיר מויז'ניץ, היה מזוהר תמיד את אנשי שלומו להתרחק משכן רע, ופעם כשראה אדם אחד שהיה פוסח על-שתי הסעפים, וגדל בלורית יחד עם פאות, נאנח ואמר בחריפות: "על איש זה נאמר, שער (שעיר) אחד לה' ושער אחד לעזאזל"...